

7- İkinci Lem'a: Sayısız hâtemlerden canlı mahlukata vaz'edilen hayat hâtemine bakınız!

İkinci Lem'a

Sayısız hâtemlerden canlı mahlukata vaz'edilen hayat hâtemine bakınız! Evet canlı bir mahluk; câmiyeti itibarıyla kâinata küçük bir misaldir, şecere-i âleme güzel ve tatlı bir meyvedir, kevn ü vücuda bir nüvedir ki Cenab-ı Hak o nüvede pek çok âlemlerin örneklerini dercetmiştir. Sanki o zîhayat gayet hakîmane muayyen nizamlar ile bütün vücudlardan sağılmış bir katre veya bir noktadır. Bu itibarla bir zîhayatı halk etmek, bütün kâinatı yed-i tasarrufuna alan Cenab-ı Hak'tan maada hiçbir şeye isnad edilemez.

Evet, akli bozulmayan bir şahıs, teemmülü neticesinde anlar ki: Mesela, bal arısını pek çok şeylere fihriste yapan ve kitab-ı kâinatın ekser mesailini insanın mahiyetinde yazan ve incir nüvesinde incir ağacının programını derceden ve insanın kalbini binlerce âlemlere örnek ve pencere yapan ve beşerin kuvve-i hâfızasında tarih-i hayatını taallukatıyla beraber yazan ancak ve ancak her şeyi yaratan Hâlık olabilir. Ve böyle bir tasarruf, yalnız ve yalnız Rabbü'l-âlemîn'e mahsus bir hâtemdir.

“Sayısız Hâtemlerden Canlı Mahlukata Vaz'edilen Hayat Hâtemine Bakınız!”

Allah'ın her varlık üzerinde nice mühürleri vardır. Fakat canlı mahlukat üzerindeki **hayat mührü** daha parlaktır. Çünkü cansız bir taşta da sanat vardır; fakat canlı bir kuşta, bir çiçekte, bir insanda hem sanat vardır hem hayat vardır hem his vardır hem beslenme vardır hem büyüme vardır hem çevreyle münasebet vardır. Hayat, varlığı daha câmi, daha derin, daha açık bir tevhid delili yapar.

“Canlı Bir Mahluk, Câmiyeti İtibarıyla Kâinata Küçük Bir Misaldir”

Bir canlı, küçük görünür; fakat içinde kâinattan numuneler taşır. Misal olarak insana bakalım.

İnsan Küçük Bir Kâinattır

Kâinatta ne varsa, onun küçük bir numunesi insanda da vardır.

Kâinatın Maddî Misalleri İnsanda Toplanmıştır

- Yeryüzünde dağlar, ovalar, topraklar vardır; insanda buna mukabil kemikler, etler ve beden yapısı vardır.
- Yeryüzünün büyük bir kısmı sudur; insan bedeninin de büyük bir kısmı sudur.
- Yeryüzünde nehirler akar; insanda damarlar ve kılcal damarlar bedenin her tarafına hayat taşır.
- Yeryüzünde ormanlar bulunur; insanda saçlar ve kıllar vardır.
- Âlemde itme ve çekme kuvvetleri bulunduğu gibi, insanda da defetme ve çekme kuvvetleri vardır.
- Toprakta demir, bakır, çinko, fosfor gibi elementler vardır; insan bedeninde de bu elementlerin numuneleri bulunur.

Kâinatın Hâlleri İnsanda Da Vardır

- Âlemde fırtınalar, kasırgalar, zelzeleler vardır; insanda da öfke, heyecan, sarsıntı ve ruhî çalkantılar vardır.
- Yeryüzünde bahar gelir, her taraf neşelenir; insanda da sevinç ve ferahlık baharı vardır.
- Âlemde gece ve gündüz olduğu gibi, insanda da gaflet ve uyanıklık, hüzün ve neşe, karanlık ve aydınlık hâlleri vardır.

Manevî Âlemlerin Numuneleri de İnsanda Vardır

- Âlemde şeytan vardır; insanda nefis ve lümme-i şeytaniye vardır.
- Âlemde melekler vardır; insanda hayra sevk eden ilhamlar vardır.
- Âlemde levh-i mahfuz vardır; insanda hafıza kuvveti vardır.
- Âlemde misal âlemi vardır; insanda hayal kuvveti vardır.
- Âlemde Arş vardır, insanda kalp vardır;
- Âlemde Kürsî vardır, insanda akıl vardır.

İnsan Kâinatın Özeti Gibidir

Bütün bu benzerlikler gösterir ki insan, şu büyük kâinatın küçük bir misalidir. Sanki kâinat küçültülmüş, insan olmuştur; insan büyütülse, kâinatın geniş bir fihristesi gibi görünür. Bu yüzden insan sadece et, kemik ve sinirden ibaret değildir; onda maddî âlemin de, manevî âlemlerin de küçük numuneleri dercedilmiştir. İşte bu cihetten insanı yaratmak, sadece bir bedeni yaratmak değildir; kâinatı bilen, kâinatı idare eden ve bütün âlemleri tasarrufu

altında tutan Allah'ın işidir.

“Şecere-i Âleme Güzel ve Tatlı Bir Meyvedir”

Üstad Hazretleri “canlı mahluk, şecere-i âleme güzel ve tatlı bir meyvedir” derken büyük bir hakikatin kapısını açıyor. Şu kâinatı büyük bir ağaç gibi düşünelim: Unsurlar onun dallarıdır. Hayat sahibi canlı mahlukat, o ağacın güzel ve tatlı bir meyvesidir.

Hayat Çıkarsa Âlem Susar

Şimdi hayalen bütün canlıları kâinattan çıkaralım. İnsan yok, kuş yok, balık yok, ceylan yok, arı yok, çiçek yok, tebessüm yok, şuur yok, ibadet yok, tefekkür yok. Geriye sadece taşlar, dağlar, denizler, yıldızlar ve sessiz maddeler kalsın. Böyle bir dünyanın taşı altından, toprağı yakuttan, dağları elmastan olsa ne ifade eder? İçinde hayat yoksa, o âlem sönmüş bir saray, kapanmış bir kitap, meyvesiz bir ağaç gibi kalır.

Ağacın Gayesi Meyvedir

Nasıl ki bir ağacın en kıymetli neticesi meyvesidir; kökü, gövdesi, dalları, yaprakları hep o meyveye hizmet eder. Aynen öyle de şu kâinat ağacında güneş, hava, su, toprak, gece, gündüz, bahar ve bütün unsurlar hayat sahiplerine hizmet eder. Demek canlılar, kâinatın kenarında duran basit varlıklar değil; âlemin gayesi, neticesi ve en parlak meyvesidir.

Ağaç Kiminse Meyve Onundur

Buradan tevhid hakikatine çok kuvvetli bir kapı açılır: Ağaç kiminse meyve de onundur. Bir bahçenin ağacı birine ait olup meyvesi başkasına ait olamaz. Kökü, gövdeyi, dalları ve yaprakları kim terbiye ediyorsa, meyveyi de o yaratıyor demektir. O hâlde kâinat ağacı Allah'ın mülkü ise, o ağacın meyvesi olan bütün canlılar da elbette Allah'ın mülküdür.

Bir Meyve Bütün Ağacı Gösterir

Bunun tersinden de bakabiliriz: Tek bir meyve kiminse, onu veren ağaç da onundur. Çünkü bir meyveyi yapmak için sadece meyvenin kabuğunu, rengini, tadını bilmek yetmez; ağacı, kökü, toprağı, suyu, güneşi, mevsimi ve bütün düzeni idare etmek gerekir. Öyleyse bir tek elmayı hakikaten kim yaratıyorsa, elma ağacı da onundur; bahar da onundur; dünya da onundur.

Bir Canlıyı Yaratan Ancak Kâinatın Sahibidir

Aynen bunun gibi, bir tek canlıyı yaratmak bütün kâinatla münasebet ister. Bir insanı yaratmak için güneşi ona hizmetkâr etmek, havayı nefesine vermek, suyu bedenine koymak, toprağı rızıkına çevirmek, geceyi istirahatine, gündüzü maişetine uygun yapmak gerekir.

Demek bir canlıyı yaratabilen Zât, bütün kâinatı tasarrufu altında tutan Zât'tır.

Netice

Şu âlem bir ağaçtır; hayat sahipleri onun meyvesidir. Ağacı Allah'tan başkasına veremeyen, meyvesini de başkasına veremez. Bir tek canlıyı Allah'tan başkasına isnad edemeyen, kâinatı da başkasına isnad edemez. Çünkü meyve ağaçtan kopuk değildir; canlı da kâinattan kopuk değildir. Ağacı kim yaratmışsa meyveyi de O yaratmıştır. Kâinat kimin mülküyse, içindeki bütün hayatlar da O'nun mülküdür.

kevn ü vücuda bir nüvedir ki Cenab-ı Hak o nüvede pek çok âlemlerin örneklerini dercetmiştir. Sanki o zîhayat gayet hakîmane muayyen nizamlar ile bütün vücudlardan sağılmış bir katre veya bir noktadır. Bu itibarla bir zîhayatı halk etmek, bütün kâinatı yed-i tasarrufuna alan Cenab-ı Hak'tan maada hiçbir şeye isnad edilemez.

“Kevn ü Vücuda Bir Nüvedir”

“Nüve” çekirdek demektir. Canlı varlık, varlık âleminin küçük bir çekirdeği gibidir. Nasıl ki bir çekirdeğin içinde koca ağacın programı saklanmışsa, bir canlıda da kâinatın birçok kanunu küçük ölçekte dercedilmiştir.

Üstad Hazretleri burada hayat sahibini, yani zîhayatı, **kâinat ve varlık âlemi için bir nüve, bir çekirdek** olarak gösteriyor. Nasıl ki küçücük bir çekirdeğin içinde koca ağacın planı, programı ve istikbalde açılacak bütün şekli saklanmışsa; aynen öyle de bir zîhayatın içinde, şu büyük kâinatın küçük ölçekte numuneleri dercedilmiştir.

Çekirdekte Ağaç, İnsanda Kâinat

Bir çekirdeğe dışarıdan bakılsa kuru ve küçük bir tane görünür. Fakat o çekirdeğin içine bakabilesek, onda kökün, gövdenin, dalların, yaprakların, çiçeklerin ve meyvelerin kaderî programının bulunduğunu anlarız. Aynen bunun gibi insan da zahiren küçük bir bedendir; fakat içine dikkatle bakılsa, onda kâinatın pek çok âlemlerinden numuneler bulunduğu görülür.

Sanki o zihayat gayet hakîmane muayyen nizamlarla bütün vücutlardan sağılmış bir katre veya bir noktadır.

Üstad Hazretleri, bu bölümde hayat sahiplerini (zîhayatı) şu koca varlık âleminin bir nüvesi, bir çekirdeği olarak tarif etmektedir. Nasıl ki küçücük bir tohum, koca bir ağacın bütün

planını, programını ve gelecekte alacağı şekli kendi içinde barındırıyor; aynen öyle de şu devasa kâinatın dev boyutlu numuneleri, insanda ve diğer canlılarda küçük bir mikro ölçekte toplanmıştır.

Her bir canlı, sonsuz bir hikmetle ve hassas ölçülerle koca kâinat âlemlerinden sağılmış, damıtılmış bir damla gibidir. Cenab-ı Hak, muazzam âlemleri adeta süzmüş ve onların özünü insana dercetmiştir:

- **Levh-i Mahfuz**'u sağmış; o damlayı insana **hafıza** yapmıştır.
- **Arş**'ı sağmış; o damla insanda **kalp** hükmüne geçmiştir.
- **Kürsî**'yi sağmış; o damla insanda **akıl** olmuştur.
- **Âlem-i Misal**'i sağmış; o damla insanda **hayal gücüne** dönüşmüştür.
- Yeryüzündeki **ormanları** sağmış; o damla insanda **saç, sakal ve kıl** olmuştur.
- **Dağları ve toprağı** sağmış; o damla bedende **kemik** şeklini almıştır.

Kısacası insan —ve onun gibi diğer canlılar— kâinatın sağılmış bir hülasesi, damıtılmış bir noktası hükmündedir. Kâinat makro bir insan, insan ise mikro bir kâinattır.

Evet, akli bozulmayan bir şahıs, teemmülü neticesinde anlar ki:

Üstad Hazretleri burada şunu söylüyor: Akli bozulmamış bir insan biraz düşünse anlar ki; bir canlıyı böyle câmi, böyle derin, böyle çok âlemlere bağlı yaratmak, ancak bütün kâinatı yaratan Allah'ın işi olabilir. Çünkü bir canlı, yalnız kendi bedeninden ibaret değildir; kâinat kitabının birçok hakikati onun içine yazılmıştır.

Mesela, bal arısını pek çok şeylere fihriste yapan

“Bal arısını pek çok şeylere fihriste yapan” ifadesi çok mühimdir. Bal arısı küçücük bir canlıdır; fakat içinde uçuş sanatı, çiçekleri tanıma kabiliyeti, yön bulma mahareti, petek inşa etme ölçüsü, bal yapma vazifesi, kovan nizamı ve rızık hakikati bir araya gelmiştir. Yani arı, küçük bedeniyle birçok ilahî sanatın fihristesi gibidir.

ve kitab-ı kâinatın ekser mesailini insanın mahiyetinde yazan

“Kitab-ı kâinatın ekser mesailini insanın mahiyetinde yazan” demek; kâinatta dağınık hâlde bulunan pek çok hakikatin insanda özetlenmiş olması demektir. Göz ışık âlemine, kulak ses

âlemine, dil tatlar âlemine, burun kokular âlemine, mide rızık âlemine, akıl mana âlemine, kalp iman ve muhabbet âlemine açılmıştır. Demek insan, küçük bir cisim değil; kâinat kitabının özetlenmiş bir nüshasıdır.

ve incir nüvesinde incir ağacının programını derceden

“İncir nüvesinde incir ağacının programını derceden” ifadesi de hayat hâteminin parlak bir misalidir. Küçük bir incir çekirdeğinin içine koca incir ağacının kökü, gövdesi, dalları, yaprakları, meyvesi ve yeniden çekirdek verecek düzeni kaderî bir program hâlinde yerleştirilmiştir. O küçük nüve, âdeta büyük ağacın gizli bir haritasıdır.

ve insanın kalbini binlerce âlemlere örnek ve pencere yapan

“İnsanın kalbini binlerce âlemlere örnek ve pencere yapan” cümlesi, insanın sadece maddî bir varlık olmadığını gösterir. Kalp iman eder, sever, korkar, ümit eder, dua eder, acır, merhamet eder, sonsuzluğu ister. Bu hâliyle kalp, yalnız bedene ait bir et parçası değildir; gaybî, manevî ve uhrevî âlemlere açılan derin bir penceredir.

ve beşerin kuvve-i hâfızasında tarih-i hayatını taallukatıyla beraber yazan

İnsan küçük hafızasında çocukluğunu, gördüğü yüzleri, duyduğu sözleri, yaşadığı hadiseleri, sevdiği kimseleri, korkularını, sevinçlerini, öğrendiği bilgileri saklar. Bu küçük kuvvede bir ömür tarihi yazılır. Bu, tesadüfün değil, Alîm ve Hafız olan Allah'ın işidir.

Ancak ve ancak her şeyi yaratan Hâlık olabilir. Ve böyle bir tasarruf, yalnız ve yalnız Rabbü'l-âlemîn'e mahsus bir hâtemdir.

Bütün bu işleri yapan Zât, ancak ve ancak her şeyi yaratan Hâlık olabilir. Çünkü arıyı yaratmak için çiçeği, balı, petek nizamını, havayı ve rızık düzenini bilmek gerekir. İnsanı yaratmak için ışığı, sesi, kokuyu, tadı, hafızayı, kalbi, akli, ruhu ve bütün kâinatla bağlarını bilmek gerekir. Bir çekirdeği yaratmak için ağacın bütün geleceğini bilmek gerekir.

Rabbü'l-Âlemîn'e Mahsus Hâtem

Netice şudur: Böyle bir tasarruf, yani küçük bir canlıda koca kâinatın manalarını toplamak, yalnız Rabbü'l-âlemîn'e mahsus bir mühürdür. Kâinatı idare edemeyen arıyı yaratamaz. Âlemleri bilmeyen insanı yapamaz. Ağacı yaratamayan çekirdeğe program koyamaz. Hafızayı yaratan, elbette bütün geçmiş ve geleceği bilen Allah'tır.

Netice

Bir arıya bak, arkasında çiçekler âlemini görürsün. Bir çekirdeğe bak, içinde koca ağacı okursun. Bir insana bak, onda kâinat kitabının özetini bulursun. Bir hafızaya bak, bir ömrün tarihini görürsün. İşte bu yüzden tek bir zîhayat bile sessizce ilan eder: "Beni yapan, ancak bütün âlemlerin Rabbi olan Allah'tır."